

JUBILANTI

ZAPIS OB PETINSEDEMDESETLETNICI FRANCA SUŠNIKA

»Sušnikove stvari v Slovincu so lepe iskrice, dražestne stvari. Nam, ki pišemo v kraju in miljeju, ki so Sušniku predmet njegovih slik, vzbudi vsaka vrstica njegovega lepega jezika topel utrip v srcu. Samo da bi več pisal. Jaz bi se rad spoznal ž njim — žalibog ga ne poznam, čeprav je Lešanar.«

Tako je zapisal Lovro Kuhar — Prežihov Voranc 11. septembra 1926 svojemu ožjemu rojaku, slavistu in etnologu Francu Kotniku o tretjem rojaku iz Mežiške doline, ki se je dotlej že uveljavil v slovenski kulturni javnosti, o takratnem profesorju in javnem delavcu v Mariboru Francu Sušniku. Najbrž ga je Kotnik v kakem pismu poprej povprašal o tem, ali bere v Slovincu podlistke, ki jih piše njun rojak Sušnik. Pri tem je najbrž mislil predvsem na niz podlistkov iz leta 1924 Prekmurški profili. Ti so imeli velik odmev zaradi pronicljivega opazovanja in klenega sloga in so leta 1929 izšli z dodatnim »postscriptom« v posebni knjižici. Prežiha pa so očitno zanimali in pritezali bolj raztreseni Sušnikovi podlistki in slike iz koroškega domačega okolja. Morda se je s Sušnikovim imenom in spisi srečal že poprej v koroškem tedniku Mir, morda ob črtici Mladost, s katero se je Sušnik uvrstil 1923 med sodelavce Doma in sveta. Vsekakor je Prežiha pritegnilo pisateljsko delo mlajšega rojaka Franca Sušnika zaradi vse bolj se izpopolnjujočega, samo-svojega in klenega sloga. Prežihu, ki so ga uredniki vseskozi pestili zaradi slabega poznavanja knjižnega jezika, je bila izbrušena beseda rojaka gotovo

dragoceno odkritje, morda pa tudi vplivna pobuda. Vsekakor se bo moralo prežihoslovje še spoprijeti s tem pomembnim vprašanjem, na tem mestu pa nas predvsem zanima Franc Sušnik sam in njegovo delo.

Franc Sušnik se je rodil 14. novembra 1898 na Prevaljah kot prvorojenec fužinarja. Njegov ded se je še rodil na kmetiji v bregovih Uršlje gore, kjer je oddavna gospodaril Sušnikov rod, saj se hišno ime ujema s priimkom. Toda posestvo je prišlo kakor večina uršljegorskih v last grofov Thurnov in Sušniki so morali iskati dela v prevaljskih fužinah. Franc je že kot otrok preskusil odisejado proletarske družine. Še v plenicah je dočakal propad prevaljske železarne. Družina je šla kmalu za očetom v Donawitz, kamor so trumoma odhajali Prevaljčani zakruhom, a kmalu jih je domotožje prignalo nazaj v Prevalje, kjer je dobil oče službo pri železnici. Po nemški osnovni šoli v domačem kraju se je bistremu fantu odprla pot na celovško gimnazijo. Vendar ga je branje mohorskih knjig in prostovoljne ure slovenščine na gimnaziji, pri katerih se je srečal z ožjim rojakom, profesorjem Francem Kotnikom, ohranilo slovenstvu in že zgodaj usmerilo med literature. V šolskem letu 1915/16 je urejal v celovškem Marijanišču rokopisni dijaški list Vzbudi se, Sloven! Takoj nato pa je moral v vojsko. Oficirsko uniformo je slekel šele leta 1919 kot koroški prostovoljec, ter se odločil za študij germanistike in slavistike. Študije je začel v Zagrebu, se preselil v Ljubljano in nato spet v Za-

greb, kjer je že 1922 diplomiral, dve leti kasneje pa promoviral na osnovi disertacije o Gerhardu Hauptmannu. Ti dve leti je poučeval na gimnaziji v Murski Soboti, nato leto dni v Beogradu, od leta 1925 vse do okupacije pa v Mariboru, kjer je bil zadnji dve leti ravnatelj II. realne gimnazije in učiteljski. V Mariboru je tudi mnogostransko posegal v javno življenje in kmalu zaslovel kot odličen govornik. Okupacija je preživel najprej na domačih Prevaljah, zadnji dve leti pa v gestapovskih zaporih in v koncentracijskem taborišču. Po osvoboditvi se mu je odprla možnost, da je organiziral kulturno življenje v rodni Mežiški dolini. Najprej je z neugnanim trudom in trdno voljo ustanovil gimnazijo na Ravnah, nato pa študijsko knjižnico in sodeloval pri organizaciji delavsko kmečkega regionalnega muzeja. Gimnaziji je bil ravnatelj vse do upokojitve v letu 1962, vseskozi pa vodi ravensko študijsko knjižnico. Po njegovi zaslugi se je na Ravnah razvil študijski center za preučevanje kulture ne le Mežiške doline, ampak celotne slovenske Koroške. V ravenski študijski knjižnici sistematično zbirajo slovenske koroške tiske in rokopise. Glede na dejstvo, da so na avstrijskem Koroškem po večini znanstvene ustanove v rokah Slovencem nanaklonjenih Nemcev, je delo dr. Franca Sušnika in njegovih sodelavcev neprecenljivega pomena.

Sprva bolj literat se je Franc Sušnik že zgodaj na poklicni poti usmeril globlje tudi v literarno vedo. Razen z disertacijo je na področje germanistike posegel še s študijo o Goetheju ob stoletnici njegove smrti (PZ 1932). Delo na gimnaziji ga je ob pomanjkanju učbenikov privedlo najprej na misel, zajeti v strnjeni podobi jugoslovanske knji-

ževnosti. Tako je najprej nastal kratek, strnjen in vsebinsko nabit pregled Jugoslovanska književnost (Mrb. 1930 v dveh izdajah; 3. izd., Mrb. 1933). Temu je sledil obsežnejši, a prav tako vsebinsko strnjen in v klenih karakteristikah oblikovan Pregled svetovne literature (Mrb. 1936). Zadnja leta skrbno oblikuje njegovo novo, izpopolnjeno izdajo.

Povojno poklicno in organizacijsko delo v rodnem okolju je dr. Sušnika tudi publicistično usmerilo v preučevanje slovenske koroške preteklosti, slovenske kulture na Koroškem, pa tudi v koroško aktualnost. Kot govornik se udeležuje vseh pomembnejših kulturnih svečanosti v Mežiški dolini, kot najboljši poznavalec domače zgodovine in kulture sodeluje pri zgledno zasnovanem in urejevanem lokalnem listu Koroški fužinar, ki izhaja že od leta 1951. Vendar ta njegova bogata dejavnost ni priložnostno improvizirana. Vsak njegov stavek je klen in pretehtano izoblikovan. Tako se je predstavil tudi bralcem naše revije z esejem Koroški delež v slovenski književnosti (JiS 1964). Njegove strokovne članke prežarja živa beseda literarnega oblikovalca. Njegove povojne koroške študije, prikazi, govori in napisi so izšli tudi v knjižni obliki pod naslovom In kaj so ljudje ko lesovi (Mrb. 1968).

Vendar tiskane besede dr. Franca Sušnika še zdaleč ne razkrivajo bogatega znanja, ki ga je zlasti s področja koroške kulture zbral v dolgih letih dela in razmišljanja njih zapisovalec. Svoje vednosti in spoznanj tudi ne hrani ljubosumno zase. Nesebično in radodarno siplje iz bogate zakladnice svojega znanja tistim, ki prihajamo na Ravne zaradi Prežihovega Voranca in zaradi seznanjanja s koroško kulturo.

Jože Koruza
Filozofska fakulteta v Ljubljani